

RAPPORT 2012/7
INVENTERING AV
SKALBAGGAR PÅ EK
i Kalmarnäs 2012

Joel Hallqvist

FÖRFATTARE

Joel Hallqvist

FOTO FRAMSIDA

Ek i Kalmarnäs

Samtliga foton i denna rapport är tagna av Joel Hallqvist

PRODUKTION OCH LAYOUT

Upplandsstiftelsen

KONTAKT UPPLANDSSTIFTELSEN

Telefon 018-611 62 71

Hemsida www.upplandsstiftelsen.se

© Upplandsstiftelsen 2012

Inventeringen har genomförts inom Life+-projektet
”Inre Mälarens skärgård – restaurering och skötsel”

Inventering av skalbaggar på ek i Kalmarnäs 2012

Joel Hallqvist

Sammanfattning

Sommaren 2012 sattes åtta fönsterfällor och en fallfälla ut på ekar i naturreservatet Kalmarnäs i syfte att inventera skalbaggsfaunan knuten till dessa. I området som ligger vid Mälaren strax väster om Bålsta noterades totalt 251 skalbaggsarter varav 13 rödlistade, av dessa var en klassad som VU och resten som NT. Flest rödlistade arter, fem stycken, fångades på en grov död ek i områdets norra del. Inga fynd gjordes av bredbandad ekbarkbock.

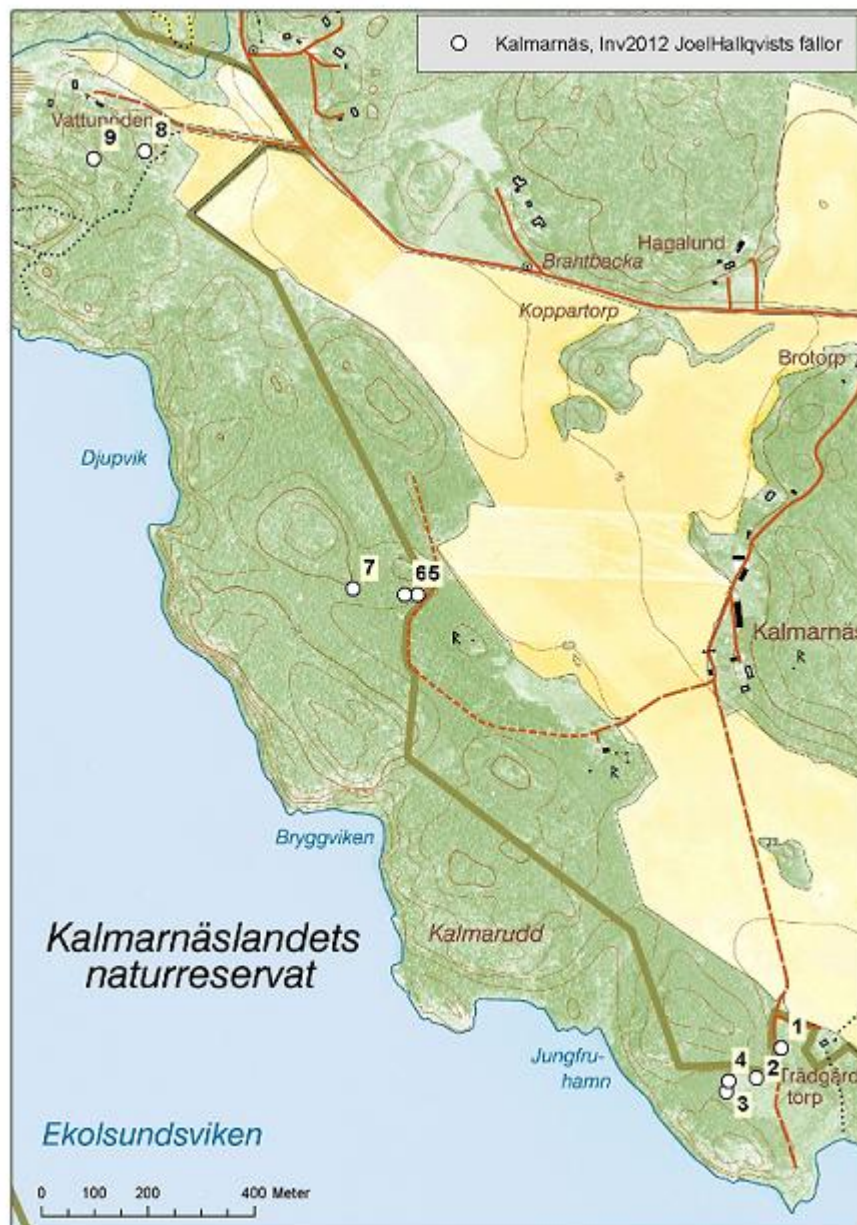
Inledning

Runt Mälaren finns en mängd mycket fina naturområden som inte minst ur vedinsekternas perspektiv tillhör de finaste i landet. Kalmarnäs naturreservat ligger i detta område och har med sina rika ekmiljöer förutsättningar att tillhöra skaran av riktigt fina lokaler med avseende på insektsfaunan (Fig 1). Förutom ek växer bland annat äldre lind, hassel och grova tallar i området, dessutom finns i rasbranterna ner mot Mälaren gott om död asp. År 2001 fångades den sällsynta och hotade långhorningen bredbandad ekbarkbock i området (Eriksson & Hedgren 2012). Naturreservatet förvaltas av Upplandsstiftelsen som på senare tid genomfört en rad åtgärder för att främja ekarnas fortlevnad. Genom frihuggning av gammelträden, avverkning av yngre granbestånd samt restaurering av betesmarker gynnas också insektsfaunan som lever på ekarna i området. På uppdrag av Upplandsstiftelsen genomfördes sommaren 2012 denna inventering med syfte att undersöka skalbaggsfaunan knuten till främst ek. Arbetet har genomförts med stöd av projekt LIFE+Mia (Mälarens inre skärgård) samt Åtgärdsprogram för bredbandad ekbarksbock.

Metod

Sammanlagt nio fällor sattes ut den 22 maj 2012 de tömdes en gång under sommaren och plockades in den 17 augusti. Åtta av fällorna var så kallade fönsterfällor konstruerade av en plastskiva med måtten 32 cm x 30,5 cm fästade nedtill vid två vannor i vilken en blandning av 50% propylenglykol och 50% vatten med några droppar diskmedel i hålldes (Fig 2). När insekten kommer flygandes är tanken att den krockar med plastfönstret och ramlar ner i vannan där den drunknar

och konserveras av spriten tills fällan töms. En fälla var en fallfälla placerad inuti en ihålig ek, den bestod av en plastburk med diametern 6,5 cm som grävdes ner i mulmen tills öppningen låg i höjd med det övriga bottenmaterialet och fylldes sedan med spritblandningen beskriven ovan. Insekter som rör sig inne i trädhåligheten ramlar ner i burken och konserveras tills tömning. Skalbaggarna sorterades ut ur det insamlade materialet och bestämdes till art under hösten 2012. Förutom fällor söktes skalbaggar manuellt i området med bland annat slaghåv.

Figur 1. Karta över fällornas placering i Kalmarnäs.

Fällorna placerades ut i tre delområden inom naturreservatet, ett sydligt, ett nordligt och ett mitt emellan de övriga (Fig 1). Flest fällor placerades ut i det södra området där fyra sattes ut, i mittenområdet användes två fönsterfällor och fallfällan. I det nordligaste delområdet sattes två fällor (tabell 1). I det södra området placerades tre av fällorna på staplar av liggande grenar och stammar av ek och i mittenområdet

sattes en fälla på en grov ekgren som låg på marken, resten av fällorna fästes på stående träd (Fig 2,3 & 4).

Figur 2. Fälla 1 där de rödlistade arterna *Microrhagus lepidus*, *Leiestes seminigra* och *Mycetophagus decempunctatus* fångades.

Figur 3. Fälla 9 på den döda eken där de rödlistade arterna *Procræus tibialis*, *Lymexylon navale*, *Ipidea binotata*, *Mycetochara humeralis* och *Xyleborus monographus* fångades.

Tabell 1. Koordinater till och beskrivning av de träd som fällorna plaserats på.

Nr	Koordinat (RT 90)	Typ	Beskrivning
1	X: 6603675 Y: 1593835	Fönster	Grov ek med savflöde och två mindre hål i lundartad miljö.
2	X: 6603618 Y: 1593789	Fönster	Hög med klena och grövre stammar av ek i utkanten av ett område med relativt unga planterade ekar.
3	X: 6603592 Y: 1593733	Fönster	Travade ekstockar i hyggeskant.
4	X: 6603612 Y: 1593737	Fönster	Travade ekstockar i hyggeskant.
5	X: 6604525 Y: 1593152	Fönster	Exponerad stor ek med hål och grenbrott.
6	X: 6604526 Y: 1593128	Fall	Fallfälla i mulm inuti en ihålig grov ek.
7	X: 6604537 Y: 1593031	Fönster	Grov ekgren på marken i solexponerad hyggeskant.
8	X: 6605359 Y: 1592639	Fönster	Grov ek med hål.
9	X: 6605345 Y: 1592544	Fönster	Stor död ek med hål i bryn mot öppen mark.

Resultat

Totalt artbestämdes 251 skalbaggsarter i inventeringen, 13 av dessa är rödlistade enligt 2010 års rödlista. 12 av de rödlistade arterna återfinns i kategorin NT (Nära hotad) och en i VU (Sårbar) (Tabell 2). Flest arter med 93 st hamnade i fälla 2 medan fälla 9, den döda eken, hade flest rödlistade arter vilket var fem st. För den totala artlistan se Appendix.

Tabell 2. Rödlistade arter, enl 2010 års rödlista, som hittades i inventeringen och deras preferenser vad gäller substrat/habitat samt hur många och i vilka fällor de hittades.

Art	Rödlistekat.	Habitat	Fälla och antal
<i>Platysoma deplanatum</i> femstrimmig plattstumpbagge	NT	Under lövträdsbark.	Fälla 7 – 1st
<i>Liodopria serricornis</i> sågtandad mycelbagge	NT	Slemsvampar på gammal död ved.	Fälla 2 – 5st
<i>Microrhagus lepidus</i>	NT	Vitrötad grov lövträdsved.	Fälla 1 – 1st
<i>Procræus tibialis</i> smalknäppare	NT	Hålträd, vitrötad ved.	Fälla 9 – 1st
<i>Ampedus cinnabarinus</i> barkrödrock	NT	Solexponerad vitrötad lövträdsved.	Fälla 3 – 1st Fälla 7 – 1st
<i>Lymexylon navale</i> skeppsvarvsfluga	NT	Solexponerad hård ekved.	Fälla 5 – 1st Fälla 9 – 1st
<i>Aplocnemus impressus</i>	NT	Troligen förnålevande.	Fälla 5 – 1st
<i>Ipidia binotata</i>	NT	Trädsvamp under bark.	Fälla 4 – 1st Fälla 9 – 1st
<i>Leiestes seminigra</i> svartvingad svampbagge	NT	Hos myror i grova döda lövträd.	Fälla 1 – 1st
<i>Mycetophagus decempunctatus</i> tiofläckig vedsvampbagge	VU	Trädsvamp på lövträd.	Fälla 1 – 1st
<i>Allecula morio</i> gulbent kamklobagge	NT	Ihåliga grova lövträd.	Fälla 8 – 3st
<i>Mycetochara humeralis</i> mindre svampklobagge	NT	Murken ved i ihåliga eller grova lövträd.	Fälla 5 – 1st Fälla 9 – 7st Frispring. – 1st
<i>Xyleborus monographus</i> plattad lövvedborre	NT	Nydöd ekved.	Fälla 2 – 5st Fälla 7 – 3st Fälla 9 – 12st

Diskussion

För vedlevande insekter är eken det artrikaste trädslaget och det utgör även den största delen av våra gammelträd i landet. Av de rödlistade arter som hittades i inventeringen är det endast plattad lövvedborre *Xyleborus monographus* och skeppsvarvsfluga *Lymexylon navale* som kan kallas exklusiva ekarter. Flertalet av de övriga kan leva på olika lövträd eller för den delen även barrträd, vad de har gemensamt är dock att de mer eller mindre uteslutande uppträder på grova träd och veddelar i äldre trädbestånd. Denna typ av habitat finns det gott om i Kalmarnäs och det är i just områden som detta som arter knutna till äldre träd hittar detta substrat i dagens landskap. Eftersom antalet äldre träd minskar blir det till ekarna många arter har att ta sin tillflykt.

I den totala artlistan från inventeringen finns en rad arter knutna till äldre trädbestånd eller höga naturvärden. Många av dessa har tidigare varit rödlistade och/eller varit högre klassade än idag, detta indikerar vilka höga värden som träden i Kalmarnäs hyser. Dock påträffades endast en art, tiofläckig vedsvampbagge *Mycetophagus decempunctatus*, som i dagsläget klassas som hotad och då i den lägre kategorin Sårbar (VU) i 2010 års rödlista. Flera arter som inte är rödlistade men associerade till hålträd återfanns i inventeringen exempelvis Brun guldbagge *Protaetia marmorata* och *Prionychus ater* vidare hittades bålgeting *Vespa crabro* i flera fällor och ett exemplar av den till getingen bundna bålgetingkortvingen *Velleius dilatatus*.

Ett ev de roligare fynden i inventeringen var annars arten sågtandad mycelbagge *Liodopria serricornis*, den är rödlistad som NT men räknas som mycket sällsynt. Arten lever på slemsvampar och är känd från ett tiotal lokaler i Sverige, att den dyker upp i Kalmarnäs är också det en indikation på områdets höga naturvärden.

Figur 4. Fälla 2 på grenar och stockar av ek där *Liodopria serricornis* och *Xyleborus monographus* fångades.

Litteratur

Ehnström, B. & Axelsson, R. 2002. Insektsnag i bark och ved. - Artdatabanken, SLU.

Eriksson, P. & Hedgren, O. 2012. Sällsynta skalbaggar i Uppsala län –nuvarande och historisk utbredning. - Länsstyrelsen Uppsala län & Upplandsstiftelsen.

Gärdenfors, U. 2010. Rödlistade arter i Sverige 2010. - Artdatabanken, SLU.

Jonsell, M. & Isaksson, D. 2007. Inventering av vedskalbaggar på tre gammelekslokaler i Stockholm 2006. - Inventeringsrapport till miljöförvaltningen Stockholms stad.

Appendix. Samtliga arter systematiskt ordnade som insamlades vid inventeringen, i vilken fälla samt eventuell rödlistekategori enligt 2010 års rödlista.

Art	Rödlist.	1	2	3	4	5	Fall. 6	7	8	9	Övr. saml.	Total
Trechus rubens			1									1
Pterostichus niger		1										1
Amara aulica				1								1
Dromius agilis		3			1	1						5
Dromius schneideri									1			1
Plegaderus caesus		1										1
Gnathoncus buyssoni									2			2
Dendrophilus corticalis						1						1
Margarinotus striola			14	8				6	1	3		32
Platysoma deplanatum	NT							1				1
Ptenidium nitidum					1							1
Acrotrichis sitkaensis					1							1
Leiodes polita			2	1	1							4
Colenis immunda			5									5
Anisotoma humeralis			5	1	2							8
Anisotoma axillaris								2				2
Anisotoma castanea			2	1				2				5
Anisotoma orbicularis			2	1	6							9
Liodopria serricornis	NT		5									5
Agathidium confusum			1		1							2
Agathidium nigripenne			1		1							2
Agathidium seminulum			2									2
Sciodrepoides watsoni			2									2
Phosphuga atrata				1								1
Nicrophorus vespilloides								2		1		3
Omalium rivulare			1									1
Phloeostiba plana			1									1
Megarthrus depressus			3									3
Euplectus piceus			1									1
Euplectus decipiens			1									1
Lordithon exoletus					1							1
Lordithon lunulatus			4	1								5
Sepedophilus littoreus			7									7
Tachyporus hypnorum				1	1							2
Habrocerus capillaricornis			3									3
Aleochara brevipennis			1									1
Aleochara sparsa						1						1
Aleochara villosa										1		1
Aleochara moerens			1									1
Oxypoda alternans			3									3
Dexiogyia forticornis									3			3
Haploglossa villosula		2								5		7
Phloeopora testacea			1									1
Dadobia immersa				1								1
Atheta subtilis			2									2
Atheta dadopora				1								1

<i>Ampedus tristis</i>					1			2			1	4
<i>Ampedus nigrinus</i>						1						1
<i>Sericus brunneus</i>								2				2
<i>Melanotus villosus</i>				1		7						8
<i>Melanotus castanipes</i>		1										1
<i>Dalopius marginatus</i>		1	2	1	2	1		1	1	2		11
<i>Cardiophorus ruficollis</i>					1			2		1		4
<i>Cantharis rustica</i>				1								1
<i>Cantharis nigricans</i>		1				2						3
<i>Cantharis figurata</i>					1							1
<i>Rhagonycha fulva</i>					2							2
<i>Rhagonycha lignosa</i>			1					3		2		6
<i>Malthinus punctatus</i>									1			1
<i>Malthinus frontalis</i>										1		1
<i>Malthodes minimus</i>								1				1
<i>Malthodes marginatus</i>										2		2
<i>Globicornis emarginata</i>					1							1
<i>Megatoma undata</i>				1	1	2		3	4	5		16
<i>Ctesias serra</i>						10			4	2		16
<i>Anthrenus museorum</i>										1		1
<i>Ptinus rufipes</i>						9			1	2		12
<i>Ptinus fur</i>								4		2		6
<i>Ptinus subpillosus</i>						4	2	2	1	3		12
<i>Xestobium rufovillosum</i>								2				2
<i>Ernobius mollis</i>									1			1
<i>Anobium rufipes</i>			3			1						4
<i>Dorcatoma chrysomelina</i>						4						4
<i>Dorcatoma robusta</i>									1	1		2
<i>Hylecoetus dermestoides</i>						2				2		4
<i>Lymexylon navale</i>	NT					1				1		2
<i>Grynocharis oblonga</i>										1		1
<i>Tillus elongatus</i>										1		1
<i>Thanasimus formicarius</i>			2					2	1	1		6
<i>Thanasimus femoralis</i>						1						1
<i>Aplocnemus impressus</i>	NT					1						1
<i>Aplocnemus nigricornis</i>						1						1
<i>Dasytes niger</i>				2	5							7
<i>Dasytes plumbeus</i>		14	29	3	13	5		12	1	6		83
<i>Sphindus dubius</i>			2		1			3				6
<i>Aspidiphorus orbiculatus</i>			2									2
<i>Carpophilus marginellus</i>					1							1
<i>Epuraea guttata</i>		2				10						12
<i>Epuraea neglecta</i>					1							1
<i>Epuraea marseuli</i>			1									1
<i>Epuraea pygmaea</i>		1										1
<i>Epuraea unicolor</i>			20			2				1		23
<i>Meligethes aeneus</i>			29									29
<i>Soronia punctatissima</i>			1									1
<i>Soronia grisea</i>						1			2			3
<i>Ipidia binotata</i>	NT				1					1		2
<i>Thalycra fervida</i>			3					14				17
<i>Cryptarcha strigata</i>		16	3			18			3			40

<i>Cryptarcha undata</i>					10			3			13
<i>Glischrochilus hortensis</i>		8	27	7	3			4			49
<i>Glischrochilus quadripunctatus</i>			1								1
<i>Pityophagus ferrugineus</i>		1									1
<i>Rhizophagus parallellocollis</i>			1								1
<i>Rhizophagus bipustulatus</i>		2	3					2	1		8
<i>Rhizophagus parvulus</i>		1									1
<i>Silvanoprus fagi</i>								1			1
<i>Cryptophagus pubescens</i>			2								2
<i>Cryptophagus dorsalis</i>				1							1
<i>Atomaria turgida</i>			1								1
<i>Atomaria nigrirostris</i>			3								3
<i>Dacne bipustulata</i>				2	2	2				5	11
<i>Triplax russica</i>			1					4	1		6
<i>Byturus ochraceus</i>		1									1
<i>Cerylon ferrugineum</i>		1	3		1				1		6
<i>Leiestes seminigra</i>	NT	1									1
<i>Scymnus mimulus</i>				1							1
<i>Coccinula quattuordecimpustulata</i>				4							4
<i>Propylea quattuordecimpunctata</i>				2	4			1			7
<i>Psyllobora vigintiduopunctata</i>					2						2
<i>Enicmus rugosus</i>			6	2				9		6	23
<i>Enicmus transversus</i>					1						1
<i>Stephostethus pandellei</i>		1	7						1	4	13
<i>Aridius nodifer</i>			1					1			2
<i>Cartodere constricta</i>			1					4			5
<i>Corticaria gibbosa</i>		1	8	5	3						17
<i>Corticarina fuscula</i>				1				1			2
<i>Melanophthalma curticolis</i>				1							1
<i>Litargus connexus</i>					3			1		4	8
<i>Mycetophagus piceus</i>									1	1	2
<i>Mycetophagus decempunctatus</i>	VU	1									1
<i>Mycetophagus multipunctatus</i>						1		1	1		3
<i>Cis hispidus</i>								2			2
<i>Sulcaxis affinis</i>								1			1
<i>Xylita laevigata</i>										1	1
<i>Tomoxia bucephala</i>					1			1			2
<i>Mordellochroa abdominalis</i>											1
<i>Bitoma crenata</i>			1		1						1
<i>Lagria hirta</i>								1			1
<i>Allecula morio</i>	NT								3		3
<i>Prionychus ater</i>									2		2
<i>Pseudocistela ceramboides</i>						1					1
<i>Mycetochara humeralis</i>	NT					1				7	1
<i>Eledona agricola</i>						1					1
<i>Diaperis boleti</i>		1	12	4	10	11		22	11		71
<i>Chrysanthia viridissima</i>				4	6			1			11
<i>Chrysanthia geniculata</i>					1						1
<i>Oedemera virescens</i>				1	2						3
<i>Salpingus planirostris</i>								2			2
<i>Salpingus ruficollis</i>			4								4
<i>Anthicus antherinus</i>						2					2

<i>Euglenes oculus</i>						3				14		17	
<i>Anidorus nigrinus</i>			1									1	
<i>Anaspis frontalis</i>			1		2	1						4	
<i>Anaspis marginicollis</i>			2									2	
<i>Anaspis thoracica</i>			5	1	2	2						10	
<i>Anaspis flava</i>			1						1			2	
<i>Tetropium castaneum</i>			1									1	
<i>Rhagium inquisitor</i>						1			2			3	
<i>Cortodera femorata</i>									1			1	
<i>Alosterna tabacicolor</i>			2							1		3	
<i>Stictoleptura maculicornis</i>						2			1			3	
<i>Stictoleptura rubra</i>									2			2	
<i>Anastrangalia sanguinolenta</i>						1						1	
<i>Stenurella melanura</i>					1							1	
<i>Phymatodes testaceus</i>						3			2	1	1	7	
<i>Clytus arietis</i>				1					2			3	
<i>Plagionotus arcuatus</i>			1	12	4				92			10	119
<i>Leiopus linnei</i>					1				1			2	
<i>Saperda scalaris</i>			1							1		2	
<i>Clytra quadripunctata</i>												3	3
<i>Phratora vulgatissima</i>			4	2						2		8	
<i>Sphaeroderma testaceum</i>				2								2	
<i>Cassida vibex</i>				1								1	
<i>Cassida rubiginosa</i>					1							1	
<i>Platystomus albinus</i>			2	1								3	
<i>Anthrribus nebulosus</i>			1			2				5		8	
<i>Polydrusus undatus</i>			1									1	
<i>Strophosoma melanogrammum</i>									1	1		2	
<i>Strophosoma capitatum</i>										3		3	
<i>Anthonomus rubi</i>					1							1	
<i>Anthonomus phyllocola</i>										2		2	
<i>Brachonyx pineti</i>			1									1	
<i>Curculio venosus</i>			2			1						3	
<i>Curculio nucum</i>										1		1	
<i>Archarius pyrrhoceras</i>												1	1
<i>Rhynchaenus quercus</i>												1	1
<i>Magdalis duplicata</i>									1			1	
<i>Magdalis frontalis</i>						1			1			2	
<i>Hylobius abietis</i>					1	13			3	4		21	
<i>Hylastes cunicularius</i>						1			3			4	
<i>Scolytus intricatus</i>			81	10	22	7			42		1	163	
<i>Pityogenes chalcographus</i>									2			2	
<i>Ips typographus</i>			1			1			2			4	
<i>Dryocoetes villosus</i>			1						4		6	11	
<i>Dryocoetes autographus</i>			1									1	
<i>Crypturgus cinereus</i>									5			5	
<i>Xyleborus dispar</i>			1	21	10	24	1		25			82	
<i>Xyleborus monographus</i>	NT		5						3		12	20	
<i>Xyleborinus saxesenii</i>			5	40	20	15	3		23	2	19	127	

Detta material är en enkel avrapportering där vi redovisar arbete och resultat inom ett visst projekt som pågått under det aktuella året.

Box 26074, 750 26 Uppsala
info@upplandsstiftelsen.se
www.upplandsstiftelsen.se